

KARTA PRACY · L4

Anatomia globalnego handlu

Dział VII · wymaganie P4 · „Kto naprawdę płaci za moją czekoladę i mój smartfon?”

WARIANT: BAZOWY

Imię i nazwisko: Klasa: Data:

Twój cel

- Śledzę łańcuch dostaw i oceniam wpływ handlu na jakość życia ludzi.
- Rozumiem odpowiedzialną konsumpcję i spór o patriotyzm gospodarczy; weryfikuję dane.

Jak pracujecie: w grupie opracowujecie JEDNĄ stację, potem słuchacie pozostałych i uzupełniacie notatki.

Stacja 1 · Łańcuch kakao (czekolada)

Dane (nie zmieniaj — analizuj):

- Wybrzeże Kości Słoniowej dostarcza **~45%** globalnej podaży kakao. (*Fairtrade International*)
- Rolnik otrzymuje ok. **37% tzw. płacy godnej** (0,78 USD/dzień wobec 2,51 USD). (*Fairtrade International*) *(dane 2025/2026)*
- Na farmach kakao (WKS + Ghana) pracuje **>1,56 mln dzieci**. (*Fairtrade International*) *(dane 2025/2026)*

Na czym polega zależność w łańcuchu:

Przyczyna (w tym historyczna):

Skutek dla ludzi:

Co mogę zrobić / u mnie w życiu:

Stacja 2 · Łańcuch kobaltu (smartfon)

Dane (nie zmieniaj — analizuj):

- Demokratyczna Republika Konga dostarcza **>70%** światowego kobaltu. (*raporty NGO*)
- **~25–40%** pochodzi z kopalń rzemieślniczych (~150 tys. osób); pracuje tam **~35–40 tys. dzieci**. (*raporty NGO*) *(dane 2025/2026)*
- Zarobek górnika rzemieślniczego: **~1–2 USD/dzień**; skutki zdrowotne (pylica). (*raporty NGO*) *(dane 2025/2026)*

Na czym polega zależność w łańcuchu:

Przyczyna (w tym historyczna):

Skutek dla ludzi:

Co mogę zrobić / u mnie w życiu:

Stacja 3 · Odpowiedzialna konsumpcja

Dane (nie zmieniaj — analizuj):

- Odpowiedzialna konsumpcja to Cel 12 Agendy 2030 — ograniczanie szkód społecznych i środowiskowych.
- Narzędzia: certyfikaty (Fairtrade, UTZ), ograniczanie marnotrawstwa, świadome wybory zakupowe.
- Konsument jest częścią łańcucha — popyt zmienia praktyki producentów.

Na czym polega zależność w łańcuchu:

Przyczyna (w tym historyczna):

Skutek dla ludzi:

Co mogę zrobić / u mnie w życiu:

Stacja 4 · Patriotyzm gospodarczy — spór

Dane (nie zmieniaj — analizuj):

- Model polski jest mieszany: rola Polskiego Funduszu Rozwoju i „narodowych czempionów”, przy otwartości na rynek.
- Indeks Wolności Gospodarczej 2025: Polska **25. na 44** w Europie („gospodarka umiarkowanie wolna”). (*Heritage Foundation*) (dane 2025/2026)
- Spór: preferować krajowe produkty i kapitał czy zostawić to rynkowi? (dwa stanowiska niżej)

Na czym polega zależność w łańcuchu:

Przyczyna (w tym historyczna):

Skutek dla ludzi:

Co mogę zrobić / u mnie w życiu:

Synteza — uzupełnij

Wybierz jeden produkt i rozpisz jego łańcuch oraz koszt ukryty i alternatywę.

Ogniwo łańcucha	Kto zyskuje / ile	Ukryty koszt / alternatywa

Wyjściówka

1. Prześledź krótko łańcuch jednego produktu i wskaż, gdzie powstaje największy koszt społeczny lub środowiskowy.

2. Podaj jedną zasadę odpowiedzialnej konsumpcji, którą możesz zastosować.

3. Wypisz po jednym argumencie za i przeciw patriotyzmowi gospodarczemu.

[QR] Źródła danych do samodzielnej weryfikacji — zeskanuj kod (do wstawienia).

KARTA PRACY · L4

Anatomia globalnego handlu

Dział VII · wymaganie P4 · „Kto naprawdę płaci za moją czekoladę i mój smartfon?”

WARIANT: Z RUSZTOWANIEM

Imię i nazwisko: Klasa: Data:

Słowniczek

- **Łańcuch dostaw** — droga produktu od surowca, przez produkcję, do sklepu i konsumenta.
- **Płaca godna** — wynagrodzenie wystarczające na godne życie (często wyższe niż płaca minimalna).
- **Odpowiedzialna konsumpcja** — wybory ograniczające szkody społeczne i środowiskowe (Cel 12).
- **Patriotyzm gospodarczy** — preferowanie krajowych produktów, usług i kapitału — przedmiot sporu.

Przykład wypełnienia (Stacja 1)

Zależność: kakao z Wybrzeża Kości Słoniowej (~45% podaży) trafia do czekolady w Polsce.**Przyczyna:** struktura handlu i słaba pozycja rolników w łańcuchu.**Skutek:** rolnik dostaje ok. 37% płacy godnej; praca dzieci na farmach.**Działanie:** wybór produktów z certyfikatem, ograniczanie marnotrawstwa.

Stacja 1 · Łańcuch kakao (czekolada)

Dane (nie zmieniaj — analizuj):

- Wybrzeże Kości Słoniowej dostarcza **~45%** globalnej podaży kakao. (*Fairtrade International*)
- Rolnik otrzymuje ok. **37% tzw. płacy godnej** (0,78 USD/dzień wobec 2,51 USD). (*Fairtrade International*) (dane 2025/2026)
- Na farmach kakao (WKS + Ghana) pracuje **>1,56 mln dzieci**. (*Fairtrade International*) (dane 2025/2026)

Uzupełnij zdanie:

Wybrzeże Kości Słoniowej dostarcza ok.% kakao; rolnik dostaje ok.% płacy godnej.

Pytania pomocnicze: Kto jest na początku łańcucha? Ile dostaje? Dlaczego tak mało?

Skutek + działanie / „u mnie w życiu”:

Stacja 2 · Łańcuch kobaltu (smartfon)

Dane (nie zmieniaj — analizuj):

- Demokratyczna Republika Konga dostarcza **>70%** światowego kobaltu. (*raporty NGO*)
- **~25–40%** pochodzi z kopalń rzemieślniczych (~150 tys. osób); pracuje tam **~35–40 tys. dzieci**. (*raporty NGO*) (dane 2025/2026)
- Zarobek górnika rzemieślniczego: **~1–2 USD/dzień**; skutki zdrowotne (pylica). (*raporty NGO*) (dane 2025/2026)

Uzupełnij zdanie:

DR Konga dostarcza >.....% kobaltu; w kopalniach rzemieślniczych pracuje ok. tys. dzieci.

Pytania pomocnicze: Skąd kobalt? Kto go wydobywa i w jakich warunkach?

Skutek + działanie / „u mnie w życiu”:

Stacja 3 · Odpowiedzialna konsumpcja

Dane (nie zmieniaj — analizuj):

- Odpowiedzialna konsumpcja to Cel 12 Agendy 2030 — ograniczanie szkód społecznych i środowiskowych.
- Narzędzia: certyfikaty (Fairtrade, UTZ), ograniczanie marnotrawstwa, świadome wybory zakupowe.
- Konsument jest częścią łańcucha — popyt zmienia praktyki producentów.

Uzupełnij zdanie:

Odpowiedzialna konsumpcja to Cel Agendy 2030; jej narzędzia to i ograniczanie marnotrawstwa.

Pytania pomocnicze: Co realnie może zmienić konsument? Gdzie są granice tej mocy?

Skutek + działanie / „u mnie w życiu”:

Stacja 4 · Patriotyzm gospodarczy — spór

Dane (nie zmieniaj — analizuj):

- Model polski jest mieszany: rola Polskiego Funduszu Rozwoju i „narodowych czempionów”, przy otwartości na rynek.
- Indeks Wolności Gospodarczej 2025: Polska **25. na 44** w Europie („gospodarka umiarkowanie wolna”). (*Heritage Foundation*) (dane 2025/2026)
- Spór: preferować krajowe produkty i kapitał czy zostawić to rynkowi? (dwa stanowiska niżej)

Uzupełnij zdanie:

W Indeksie Wolności Gospodarczej 2025 Polska zajmuje miejsce w Europie.

Pytania pomocnicze: Jakie są plusy i minusy preferowania krajowych firm?

Skutek + działanie / „u mnie w życiu”:

Synteza — uzupełnij

Wybierz jeden produkt i rozpisz jego łańcuch oraz koszt ukryty i alternatywę.

Ogniwo łańcucha	Kto zyskuje / ile	Ukryty koszt / alternatywa

Wyjściówka

Dokończ zdanie:

Najbardziej zaskoczyło mnie, że, dlatego jako konsument

Jedna liczba, którą chcę zweryfikować, to — sprawdzę ją w:

[QR] Źródła danych do samodzielnej weryfikacji — zeskanuj kod (do wstawienia).

KARTA PRACY · L4

Anatomia globalnego handlu

Dział VII · wymaganie P4 · „Kto naprawdę płaci za moją czekoladę i mój smartfon?”

WARIANT: ROZSZERZONY

Imię i nazwisko: Klasa: Data:

Zadanie 1. Dwa stanowiska — patriotyzm gospodarczy

Zbierz argumenty obu stron. Kontekst: model polski jest mieszany; Indeks Wolności Gospodarczej 2025 stawia Polskę na 25/44 w Europie („umiarkowanie wolna”).

Interwencjonistyczne	Wolnorynkowe
popyt wewnętrzny, miejsca pracy...	efektywność rynku, ryzyko protekcjonizmu...

Twoja ocena (który argument najsilniejszy i dlaczego — bez „jedynej słusznej” odpowiedzi):

Zadanie 2. Kазus prawny — odpowiedzialność w łańcuchu

Nestlé USA i Cargill przed Sądem Najwyższym USA (2021): **sąd uznał, że firmy nie odpowiadają w USA za nadużycia (m.in. pracę dzieci) w zagranicznych częściach łańcucha dostaw kakao.** Wywołało to falę krytyki.

Kto Twoim zdaniem powinien odpowiadać za warunki w łańcuchu dostaw? Gdzie są granice prawa krajowego?

Zadanie 3. Projekt działania konsumenckiego + weryfikacja

Zaproponuj realne działanie (audyt zakupów, kampania) i wybierz dane do weryfikacji.

Liczba do sprawdzenia	Gdzie i jak (instytucja, rok)

Moje działanie konsumenckie i jego ograniczenia:

[QR] Źródła danych do samodzielnej weryfikacji — zeskanuj kod (do wstawienia).